

Hoe de Mephisto MM5 tot stand kwam

Het nieuwe programma van Ed Schröder voor Mephisto heet MM5 en is de opvolger van de MM4. Het leek mij een aardig idee om onze lezers te vertellen, hoe zo'n schaakprogramma tot stand komt, hoe de begeleiders trachten te helpen en welke problemen zoal opduiken. Onderstaand hierover een beschouwing en het bekend maken van het resultaat van 292 partijen, die de MM 5 speelde. De testpartijen werden uitgevoerd door vier verschillende testers, waarvan twee uit Zwitserland.

JAN LOUWMAN

Er moest na drie jaar een opvolger komen voor de MM 4. Oorspronkelijk was de opdracht om dit programma te schrijven voor een andere hardware dan de MM 4 en de Polgar. Maar ja, zoals dat zo vaak gaat bij producenten van schaakcomputers: op het laatste moment werd besloten om de hardware van de MM 4 te gebruiken, terwijl Ed Schröder al aan de nieuwe hardware werkte. De producenten draaien dikwijls een kwartje viermaal om alvorens een definitief besluit te nemen, omdat elke uitgegeven gulden tot bijna het achtvoudige in de eindverbruikersprijs doorwerkt. Ed Schröder stond toen voor de zeer moeilijke taak om het nieuwe schaakprogramma in een veel lagere ROM-capaciteit te proppen, want doordat deze hardware slechts 32 KB geheugen bevat moest het programma behoorlijk ingrijpend worden ingekort. Van die 32 KB komt in mindering de i.o., de features dus en het openingsboek. Zo blijven voor het programma ruim 20 KB over en dat voor een programmeur, die juist zoveel schaakkennis in zijn programma stopt; dat kost veel geheugenruimte.

Toen ik de testversies toegestuurd kreeg om met een aantal andere testers de testpartijen te spelen en daaruit conclusies te trekken, sloeg mijn algemeen optimisme om in een

pessimisme bij voorbaat en ik werd kwaad op Mephisto. Waarom, zo vroeg ik mij af, krijgen andere programmeurs en vooral de ook voor Mephisto werkende Richard Lang gigantische geheugens ter beschikking, inclusief vele megabyte's hashtableen en moet Ed het doen met zelfs een nog kleiner geheugen, dan zijn toch al krap toegemeten geheugencapaciteit. Maar na een aantal gespeelde partijen steeg mijn verbazing ten top! Niks geen pessimisme, niks geen gezanik en zuur doen tegen de Mephistostaf, want de MM 5 speelde met zijn *Minigeheugen* zelfs een tikkeltje beter dan de Polgar. Snel de andere testers opgebeld, want dit moest mijns inziens toeval zijn en onbetrouwbaar. Maar na 100 partijen tegen alle mogelijke computers was er nog steeds hetzelfde beeld, ook bij de andere testers. Daarbij moesten wij, twee Nederlandse testers, nog twee verschillende versies testen, een normale en een met vergrote torenmobiliteit, op wens van mij, na al heel lang Ed zijn hoofd gek gezeurd te hebben daar wat aan te doen. Na weken en weken spelen kwamen wij allen tot de conclusie, dat de verhoogde torenmobiliteit toch te veel nadelige neveneffecten had en werd verder getest met de normale versie.

Zo kwamen de 292 testpartijen tot stand en zeker de Zwitsers deden voortreffelijk werk. De zwakkere punten in het programma, bij-

Jan Louwman: Hoe de Mephisto MM V tot stand kwam

(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

voorbeeld bij 'penningen', werden duidelijk door hen aangetoond. Dit is met andere onvolkomen zaken door Jeroen Noomen geëvalueerd en nauwkeurig geanalyseerd, niemand kan dat beter dan hij. Jeroen bespreekt dagen lang dit soort zaken met Ed en die gaat dan aan de slag om voor volgende programma's een oplossing trachten te vinden voor de feilen. Maar geloof u mij, dat kost vele honderden uren werktijd met het risico, dat dan weer een nieuwe en heel andere fout ontstaat. Af en toe steek ik ook mijn neus in dit soort zaken om soms met de staart tussen de benen af te druipen, hoewel ik een enkele keer gelijk blijk te hebben. Dat wordt dan door Jeroen met tegenzin toegegeven, omdat hij kennelijk en waarschijnlijk terecht mijn schaakkennis veracht, althans mijn huidige. Ik ben namelijk door twaalf jaar computerschaak behoorlijk als speler afgestompt en van mijn rating van 2036 destijds is weinig overgebleven.

Na het verbeteren van kleine i.o. foutjes, liet ik als enige de MM 5 partijen spelen tegen schakers en dat verliep ook prima. Tegen spelers boven de 2020 rating speelden wij met de 18 MHz. uitvoeringen en dat ging ook goed. Een werkelijk indrukwekkende prestatie van Ed Schröder en dat zeer tegen mijn verwachtingen in.

Beschrijving van de MM 5

Degenen die een Modular, Exclusive- of Münchenbord hebben en die een oud Mephisto 3, een MM2, een Blitz-of een Rebel-moduul in hun computer hebben zitten kunnen deze nu vervangen door een MM 5 moduul. Degenen, die een MM 4 moduul bezitten kunnen deze door importeur Wegam laten ombouwen tot een MM 5. Dat kost f 129,00. Het adres van Wegam is Postbus 311, 1180 AH Amstelveen.

Alle bedieningsmogelijkheden van de MM 4 zijn ook voor de MM 5 van toepassing. Er zijn 25 speelniveaus waarbij zowel voor het toernooischaak als voor het snelschaak speciale handicapniveaus opgenomen zijn. De

display geeft veel informatie en het is aan u, welke informatie u wenst: die is namelijk instelbaar. Er zijn 8.000 zetten openingsboek opgenomen en de fijnproevers kunnen het nieuwe openingsmoduul HG 550 bestellen zodat uw MM 5 niet minder dan 30.000 zetten openingsboek kent, speciaal aangepast aan het MM 5 programma. Dit is het beste openingsmoduul ooit aanschouwd, uiteraard van Jeroen Noomen. Zowel bij gebruik van het standaardboek als bij gebruik van het openingsmoduul kunt u de computer een openingsvariant laten spelen, die u wenst. Problemen tot en met mat in 8 kunnen worden opgelost, ook zoekt de MM 5 op uw wens naar nevenoplossingen. Het aantal terug te spelen zetten is onbeperkt en elke partij is volledig terugspeelbaar. De rekensnelheid is 5 MHz., de RAM-capaciteit is 8 KB en de ROM-capaciteit is 32 KB. Uiteraard is het programma verwisselbaar.

De MM 5 speelt duidelijk beter dan zijn voorganger de MM 4. Vooral positioneel en met een prima vrijpionevaluatie, de specialiteit van Ed Schröder. Het programma rekent 3 ply selectief. Omdat de hardware veel eenvoudiger en goedkoper is dan de Polgar, kent de MM 5 niet de mogelijkheden, die de Polgar heeft. Maar de MM 5 is aanzienlijk goedkoper dan de Polgar. Uiteraard is de MM5 ook verkrijgbaar als volledige computer en in de uitvoering Modular en met reedcontacten(!) is de KNSB prijs slechts f. 899,--. Daarmede is hij duidelijk de goedkoopste onder de zeer goede schaakcomputers met comfortabele uitrusting. Ook is de MM 5 door een gespecialiseerd bedrijf in de BRD op te voeren tot een rekensnelheid van 10 MHz. De prijs is ongeveer f. 600,--, de rating stijgt daardoor echter met 80 elopunten. Let u op; in de eerste week van november kunt u hierover meer op mijn telefonisch spreekuur vernemen, daarna ben ik veel afwezig door verblijf in

Jan Louwman: Hoe de Mephisto MM V tot stand kwam

(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

het buitenland, waardoor raadt u al... juist i.v.m. het computerschaak.

De testtabel

Ik heb destijds aangekondigd nooit meer testresultaten te willen publiceren door de herhaalde maar beslist onjuiste aantijgingen, dat ons testteam zulks oneerlijk zou doen. Na opnieuw herhaald aandringen van de voorzitter van de CSVN doe ik het als uitzondering toch nog een keer. Op diverse plaatsen liggen de testpartijen voor ongelovige Thomassen trouwens ter inzage. In een Nederlands schaakblad las ik de beschuldiging, dat de vele testpartijen, die ik heb gespeeld een onmogelijk hoog aantal zou-

den zijn, want dat ik nu wel 125 jaar oud moest zijn. Ik kan u geruststellen, waarde lezer, ik ben slechts 65 jaar! Maar hoe treffend de onkunde is van die roddelaar kan je eenvoudig aantonen. Ik speel de testpartijen *niet alleen* en mijn helpers en ik spelen drie partijen tegelijk! Als het moet spelen wij gezamenlijk 24 toernooipartijen per dag. Richard Lang, die evenals de Spracklens en Saitek een zeer geavanceerde autoplayer bezit kan rond de klok meer dan 40 toernooipartijen spelen, waarvan steeds zes tegelijk en met alle evaluatiegegevens. Helaas, echt het doet mij pijn, ik lees in dit blad zoveel onkunde en zoveel gebrek aan echte schaakcomputerkennis, dat ik er

Tabel van testpartijen Mephisto MM 5.

Mephisto MM5 5 Mhz	snelschaak	1 min.	3 min.	Totaal	Percentage
tegen:	5 min.	p.z.	p.z.		
Spinx Dominator	2.5-1.5	5-3	14-7	21.5-11.5	67
Mephisto Polgar 5 MHz.	2-2	3.5-4.5	7-7	12.5-13.5	48
Novag Sup. Exp. C. 6 MHz.	3.5-0.5	3-5	6.5-5.5	13-11	54
Fidelity Mach 3	2.5-1.5	---	8-7	10.5--8.5	55
Mephisto Almeria 68000	2-2	---	4-4	6-6	50
Saitek Analyst D 8 MHz.	---	---	7-3	7-3	70
Saitek Analyst D 18 MHz.	---	2-2	5.5-3.5	7.5--5.5	63
Mephisto Portorose 68000	---	3-5	5-7	8-12	40
Mephisto Portorose 68020	---	1-3	2-4	3-7	30
Mephisto Portorose 68030	---	0-4	1-3	1-7	14
Fidelity 5 Multiprocessor	---	2.5-5.5	6-6	8.5-11.5	43
Mephisto College 5 MHz.	---	5-3	7.5-4.5	12.5-7.5	63
Mephisto Roma 2 68000	---	3-5	7-5	10-10	50
Mephisto Mega 4 5 MHz.	---	6.5-1.5	7.5-4.5	14-6	70
Mephisto MM 4 5 MHz.	---	5-3	6-6	11-9	55
Mephisto Polgar 10MHz.	---	2-6	4-6	6-11	35
Totaal	12.5-7.5 63%	41.5-49.5 46%	98--83 54%		52

De twee Zwitsers speelden 88 partijen

De Heer de Jong uit Heiloo speelde 76 partijen

Jan Louwman speelde 128 partijen

Totaal 292 partijen

Jan Louwman: Hoe de Mephisto MM V tot stand kwam

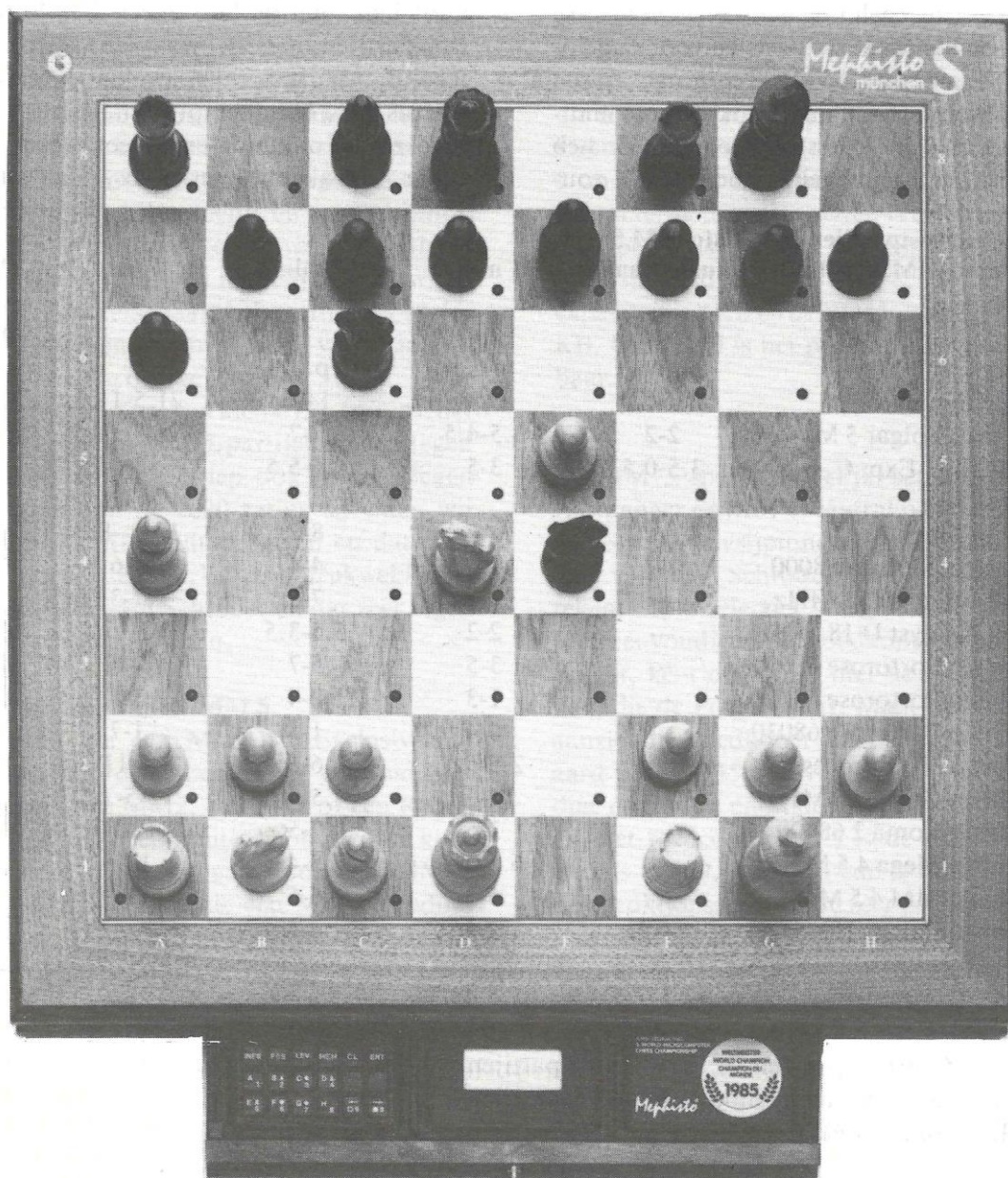
(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

beroerd van word. Als je het niet weet of je begrijpt het onvoldoende zwijg dan en kijk eens naar het Oostenrijkse schaakcomputertijdschrift *Modul* waar wel steeds duidelijke kennis van zaken wordt aangetroffen. Hiermede is zeker *niet* gezegd, dat ik alles weet of onfeilbaar ben.

Tot slot de testtabel met de uitgewerkte gegevens. De MM 5 moest optornen tegen merendeels veel duurdere schaakcompu-

ters. Meerdere van zijn opponenten zijn vier of vijf maal zo duur als de MM 5. Deze nieuwelings is niet volmaakt, dat is geen enkele computer. De MM 5 biedt echter erg veel waarde voor zijn geld en iedereen die in de toekomst het tegendeel beweert, neemt het met de waarheid niet zo nauw.

(Jan Louwman is o.a. betrokken bij de ontwikkeling van Mephisto-computers).

Het MM 5 modul past o.a. in het Münchenbord.

Jan Louwman: Hoe de Mephisto MM V tot stand kwam

(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

Testpartijen van de nieuwe Mephisto MM V

JEROEN NOOMEN

Onderstaand enkele van de ruim 200 testpartijen die met het nieuwe MM V programma van Ed Schröder zijn gespeeld. De eerste resultaten zijn positief, zowel in het binnenland als in het buitenland. Het is nog even afwachten wat de MM V in de Zweedse Elo-lijst gaat doen.

Beginnen we met twee leuke potjes tegen Saitek Maestro D. Vooral de combinatie in de tweede partij is zeer aardig.

MM V- Maestro D 8 MHz

Tarrasch-verdediging

1. d4 d5 2. c4 e6 3. Pc3 c5 4. e3 Pf6 5. Pf3 a6 6. cxd5 exd5 7. dxc5 Lxc5 8. Ld3 Pc6 9. 0-0 0-0 10. b3 Le6 11. Lb2 d4? De selektiviteit laat Saitek weer eens in de steek. Op eenvoudige wijze verliest zwart een pion 12. Pa4 La7 13. exd4 Dd6 14. Tc1 Pb4 15. La3 Tfd8 16. Lc4 Tac8 17. Lxe6 fxe6 18. De2 Txc1 19. Txc1 Te8 20. Tc4 Pfd5 21. Pc5 Pf4 22. De4 Lxc5 23. Txc5 Pc6 24. Txc6 Dxa3 25. Tc7 Pd5 26. Tc8! Een leuke manier om af te wikkelen Kf8 27. Dxh7 Txc8 28. Dh8 + Ke7 29. Dxc8 Dxa2 30. Dxb7 + Kf6 31. h4 Dc2 32. Dxa6 Db1 + 33. Kh2 Dxb3 34. Dd6 Db6 35. Df8 + Kg6 36. De8 + Kf6 37. g4 Dc7 + 38. Pe5 De zwarte koning zit in een matnet. Zwart geeft het op.

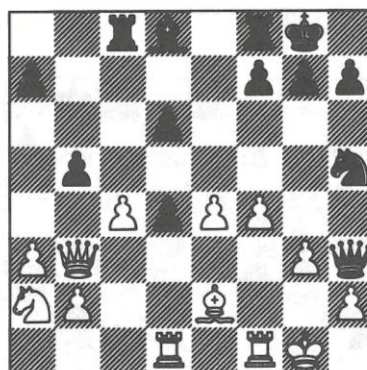
MM V - Maestro D 18 MHz

Siciliaans

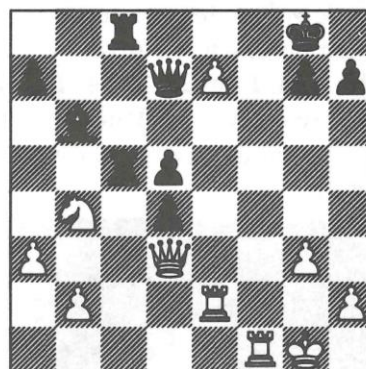
1. e4 c5 2. Pf3 e6 3. d4 cxd4 4. Pxd4 Pc6 5. Pb5 d6 6. c4 Pf6 7. P5c3 Le7 8. Le2 0-0 9. 0-0 b6 10. Le3 Ld7 11. Pd2 Tc8 12. Tc1 e5 13. a3 Pd4 14. Lxd4 exd4 15. Pa2 De8 16. f3 Ld8 17. Pb3 La4 18. Dd3 Lxb3 19. Dxb3 Ph5 20. g3 De6 21. Tcd1 Dh3 22. f4 b5 (zie diagram)
23. Lxh5 Dxh5 24. cxb5 Lb6 25. Td2 Tfe8 26. Dd3 d5 27. e5 Dh3 28. Te2 Tc5 29. f5

Jeroen Noomen: Testpartijen van de nieuwe Mephisto MM V

(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

Tec8 30. Pb4 Txb5 31. e6 fxe6 32. fxe6 Tbc5 33. e7 Dd7 De MM V komt nu met een combinatie op de propen die in een leerboek over combinaties niet zou misstaan.

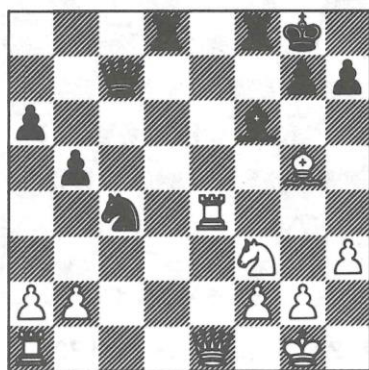
34. Tf8 +! Txf8 35. Dxh7 +!! Kxh7 36. exf8P + en wit blijft een stuk voor (1-0). Ook de Fidelity Mach III krijgt er zo nu en dan behoorlijk van langs. De volgende partij was van alle testpartijen één van de fraaiste.

MM V - Mach III

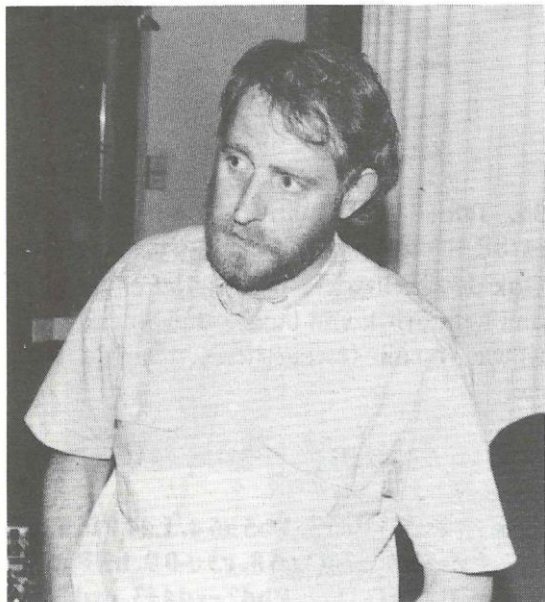
Spaans

1. e4 e5 2. Pf3 Pc6 3. Lb5 a6 4. La4 Pf6 5. 0-0 Le7 6. Te1 b5 7. Lb3 d6 8. c3 0-0-9. h3 Pa5 10. Lc2 c5 11. d4 Dc7 12. Pbd2 cxd4 13. cxd4 Lb7 14. Pf1 Tac8 15. Te2 d5 16. dxe5 Pxe4 17. Pg3

f5 18. **exf6 Lxf6** Een variant op het lijf geschreven van de Mach III: pionoffer, open stelling met vele combinatoire mogelijkheden 19. **Pxe4 dxe4** 20. **Lxe4 Tcd8** 21. **De1 Lxe4** 22. **Txe4 Pc4** 23. **Lg5!** Verrassend en sterk. De MM V geeft de pluspion terug om een koningsaanval te beginnen

23. ..., **Pxb2** 24. **Lxf6 gxf6** Na 24. ..., **Txf6** 25. **Te8 + Txe8** 26. **Dxe8 + Tf8** 27. **De6 +** wint wit de pion op a6 25. **Te7 Dc4** 26. **De3 Tf7** Met de volgende ijzersterke zet leidt de MM V een beslissende aanval in. 27. **Pg5!! Td1 +** 28. **Txd1 Pxd1** 29. **Te8 + Tf8** 30. **De7! Txe8** 31. **Dxe8 + Kg7** 32. **Pe6 +** en na ...**Kh6** volgt **Df7** met damewinst of mat. Zwart geeft het op.

Ed Schröder

Jeroen Noomen: Testpartijen van de nieuwe Mephisto MM V

(Bron: CSVN tijdschrift Computerschaak nr. 5 – oktober 1990) (photo copyright © by <http://www.schaakcomputers.nl/>) (600 dpi)

Natuurlijk loop het niet altijd zo gesmeerd. Tegen 'grote broer' Portorose gaat het nogal eens fout, zoals de MM V in de volgende partij (te laat) bemerkt:

Portorose 68020 - MM V

Russisch

1. **e4 e5** 2. **Pf3 Pf6** 3. **d4 Pxe4** 4. **Ld3 d5** 5. **Pxe5 Ld6** 6. **0-0 0-0** 7. **Te1 Lxe5** 8. **dxe5 Pc5** 9. **Pc3 Pxd3** 10. **Dxd3 c6** 11. **Pe2 Db6** 12. **b3 Pd7?** Dit is te passief. Het is opmerkelijk te zien, hoe snel en effectief de Portorose de zwarte stelling nu te lijf gaat.

13. **Dg3! Te8** 14. **Lh6 g6** 15. **Pf4 Pc5** 16. **Ph5!** De inleiding tot een fraaie en winnende paardmanoeuvre 16. ..., **Pd7** 17. **Pg7 Tf8** 18. **Pf5 Te8** 19. **Pd6 Te6** 20. **Df4 Te7** 21. **e6! fxe6** 22. **Txe6** zwart geeft het op.

Ten slotte nog dit: stel er wordt een autotest gedaan. Aan de test nemen deel: drie Formule 1 wagens en een 'eenvoudige' Mercedes. Na uitgebreid testen komen de testers tot het (verrassende) inzicht, dat de Mercedes veel langzamer rijdt en concluderen daaruit dat die Mercedes eigenlijk maar niks is. Een vreemde conclusie, vindt u ook niet? Toch wordt op deze manier door (zogenaamd objectieve) testers in Computerschaak geconcludeerd. Een naar mijn mening slechte gang van zaken.

(Jeroen Noomen werkt bij Hegener & Glaser, de fabrikant van Mephisto-computers)